

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՈՒՄԱՆՅԱՆ

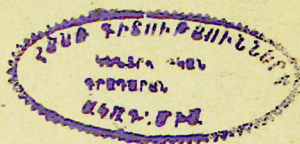
ՔԱՌՅԱԿՆԵՐ

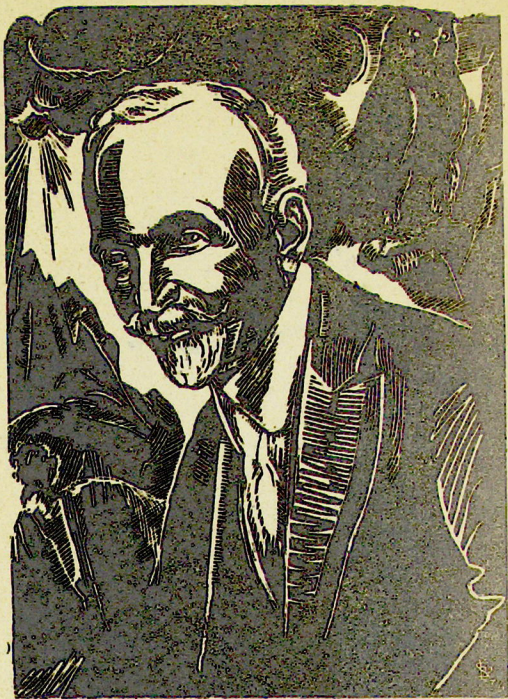
ՀԵՏ
ԲԱՏ

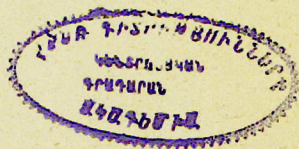

1881

ՊԱՆԱՆՆԵՍ
ՈՒՄԱՆՅԱՆ

ԲԱՌՅԱՎՆԵՐ

Հ. Բ. Բ. Բ.

ԵՐԵՎԱՆ
ՊԱՆԱՆՆԵՍ
ՅԵՐԵՎԱՆ • 1934

Պատ. խմբագիր Յեղիշե Ջառենց

□

**Սուպեր-տապիկը, կազմը, ժողովը,
սխառվը, հեղինակի պարտեն յեմ
սեխնիկական խմբագրությունը
նկարիչ Ս. Խաչվանյանի**

□

Մրբագրիչ Վ. Խեհրամ Մանուկյան

□

**Տպագրիչներ Անանյա Բաբայան,
Առաջ Հարությունյան**

□

Պետերոսի տպարան, Պատվեր 1184

Փլավիլիս 8644 (ք). Հրատարակ. 3077

Տիրած 10.000

□

Ա

նց կացան...

Որերս թըռան, ա՛նց կացան.

Ախ ու վախով, զարդերով

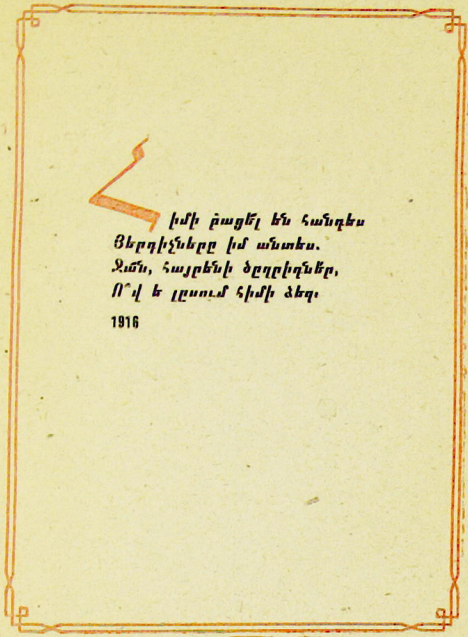
Սիրտըս կերան յ՛նց կացան.

1890

Լ ԵՐՋԱԳԱՎ...

Կյանքըս յաշվեց, վերջացավ.
Ինչ հույս արի՛ վուչ ելավ,
Ինչ խընդություն՝ վերջը ցավ.

1890

իմի ըացել են հանդես
Յերգիչները իմ անտես.
Ջան, հայրենի ծղղրիղներ,
Ո՞վ ե լըսում հիմի ձեզ:

1916

3

Ետ չեկավ...

Գընաց, գընաց, յետ չեկավ,
Անկուշտ մահին, սև հողին
Գերի մընաց, յետ չեկավ.

1916

□

Էր կորան...

Մոտիկներըս ուր կորան.
Ինչքան լացի, ձեն ածի՝
Ձեն չխորվին, լմու կորան:

1916

Ե
Օ ով ե իմ վիշտն, անապի ու խոֆ,
Լիքն ակունքով հաղաբալոր.
Իմ դայրույթը լիքն ե սիրով,
Իմ գիշերը լիքն աստղերով.

1017

Ք

անի մահ կա իմ սըրտում,
թափուր դահ կա իմ սըրտում.
Չե՞ դու ել ես մահացու.
Մահի ահ կա իմ սըրտում.

1917

Լ յանքից հարբած անցավոր,
Ահա դարձյալ անցավ որ,
Դու վազում ես դեպի մահ —
Մահը բռնում հանցավոր:

1917

Յ

հետ յեկեք...

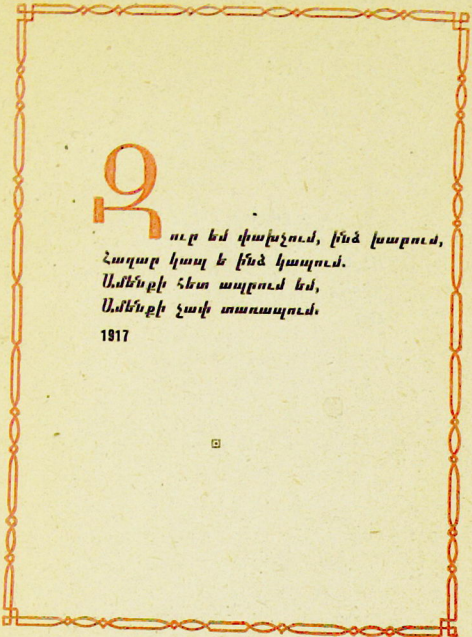
Գարնան վարար գետ յեկեք,
Լեռնած ուրեր, խիւղ աւ սէր,
Դարձեք, իրար հետ յեկեք:

1917

ին աշխարհքը ամեն ուր
Հաղար մարդ ե մըտնում նոր,
Հաղար տարվան փորձն ու գործ
Ըսկըսվում ե ամեն ուր

1917

Զուր եմ փախչում, ինձ խաբում,
Հաղար կապ ե ինձ կապում.
Ամենքի հետ ապրում եմ,
Ամենքի հափ տառապում.

1917

Ո՛վ իմանա՛ ուր ընկանք,
Քանի որվա հյուր ընկանք,
Սերն ու սիրտն ել յերբ չըկա՝
Կըրճկ ընկանք, զո՛ւր ընկանք:

1917

Ք

անի ձեռքից եմ վառվել,
Վառվել ու հուր եմ դառել,
Հուր եմ դառել՝ լույս տրվել,
Լույս տալով եմ բսպառվել:

1917

Ի

Նչքան ցաւ եմ տեսել յես,
Նենդ ու դաւ եմ տեսել յես,
Տարել, ներել ու սիրել, —
Վատը՝ լաւ եմ տեսել յես:

1817

Յերազուհի մի մաքի
Մոտրս յեկավ հարցմունքի.
— Աստված պահի քո վորդին,
Վհնց եր համը իմ ձագի...

1917

Մ ընացել ե բերդը մեզ,
Հաղթանակի յերթը մեզ.
Ոչնց են կացել՝ ով կային, ՝
Հիմի կըզա հերթը մեզ:

1917

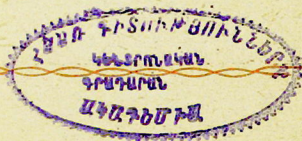
1684

3

Երկու դարի արանքում,
Յերկու քարի արանքում,
Հողնեյ եմ նոր ընկերի
Ու հին ցարի արանքում:

1917

□

Առատ կըլլինի կինը արդ,
Կընկնի եղի ղինը արդ,
Կըբարձրանա նրա տեղ և
Ազատ, անկախ կինը մարդ:

1817

Մ

ինչև եսոր իմ որում
Մարդ չեմ տեսել յես շորում,
Մարդը մերկ ե ու անինչ,
Սիրտ ունի լոկ իր փորում,

1917

Կ թնց ե ժըպտում իմ հողին
Չարին, բարուն, — ամենքին.
Լույս ե տալիս վողջ կյանքիս
Ու եհն համբիս անմեկին:

1918

Ի

նչ ես թրռչում, խեղե սիրտ,
Հաղար բանի յետե, սիրտ,
Յեւ վճնց հասնեմ Հաղար տեղ
Քեզ պես թափով, թեթե, սիրտ:

1918

Ի մ սո՛ւր, արթուն ահանջում
Մի խոր ձեն ե միշտ հընչում,
Անհո՛ւն, անքո՛ւն կարոտով չ
Իրեն մոտ ե ինձ կանչում:

1918

Լինքը հեռու մի անկյուն,
Լինքը մանկան արդար քուն,
Յերազի մեջ յերջանիկ,
Հաշտ ու խաղաղ մարդկություն:

1918

Ա շնան տմային ու դամային,
Մոլոր նըստած իր ճըմբին,
Լոռու հանդում՝ մի արտուտ
Նայում ե միշտ իմ ճամփին։

1918

Յերկու շիրին իբար կից,
Համերժական շուռ դրկից,
Թախծում են պաղ ու խորհում
Թե՛ ի՞նչ տարան աշխարհից:

1918

Ո՛վ ե ձեռքով անում, օ՛վ,
Հեովից անթիվ ձեռքերով՝
— Ջան, հայրենի անտառներ,
Դուք եք կանչում ինձ ձեր քով։

1918

Մ

ի հալիք դարկի յես մի ուր.
Թըռմի, դընաց վիբալուր
Թըռչում ե միշտ իմ մըտքում
Թեք արնոտ ու մոլոր

1918

4

ըլթացնում են, արտորում
Արտուաները արտերում,
Թըռչում մանուկ հոգուս հետ,
Շախրում, ճըխում յեթերում:

1918

■

Բ

Երանն արնոտ Մարգակերը են անբան
Հագար դարում հաղիվ դառավ Մարդասպան.
Ձեռքերն արնոտ գընում և նա դեռ կամկար,
Ու հեռու յե մինչև Մարդը իր ճառփան:

1918

Մ

եռան, մեռան... Յէ՛լ, ահա,
Խառնըվել են կյանք ու մահ.
Չեմ հասկանում աշխարհքի
«Կան ու չըկան» յես հիմա:

1919

□

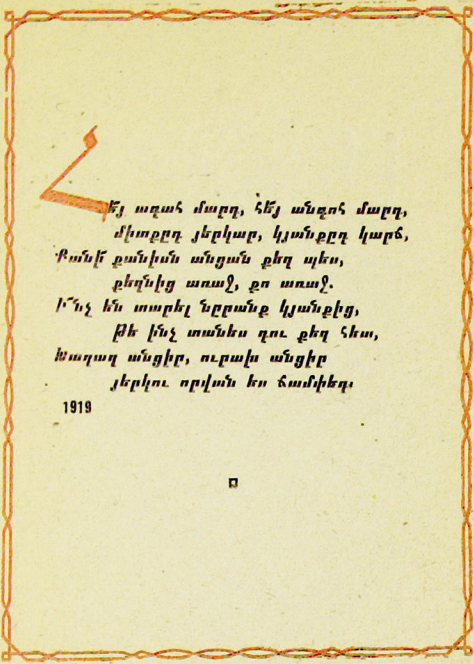
Ա
րևելքի յեղեմներին
իջավ սլաշձառ իրիկուն,
Հերթաթական սլաշատներում
ըսպասում են իմ հոգուն.
Ի՞նչ եմ շինում ես ցեխերում,
աղմուկի մեջ վայրենի...
Ա՛խ, թե նորից զըտնեմ ճամփան,
դեպի ենտեղ, դեպի տո՛ւն...

1919

Դ

ու մի անհայտ Բանաստեղծ ես,
չըտեսներված մինչ եսոր. Զ
Առանց խոսքի յերգ ես թափում
հայացքներով լուսավոր,
Յես ել, ասենք, զարմանալի
Ընթերցող եմ բախտավոր,
Վոր կարդում եմ եդ յերգերը
եսքան հեշտ ու եսքան խոր.

1919

Եյ աղան մարդ, հէյ անգուն մարդ,
միտքըդ յերկար, կյանքըդ կարճ,
Քանի՞ քանիսն անցան քեզ պես,
քեզնից առաջ, քո առաջ.
Ի՞նչ են տարել նըրանք կյանքից,
թե ինչ տանես դու քեզ հետ,
Խաղաղ անցիր, ուրախ անցիր
յերկու որվան ես ճամփեդ:

1919

Ա
ղատ ուր, աղատ սերր,
ամեն բարիք իր ձեռքն,
Տանջում, տանջվում, վարժում ե
ու դժբախտ ե նա կրկին.
Ե՛յ անխելք մարդ, յերբ տի թողնես
ապրողն ապրի սրբալի,
Յերբ տի ապրես ու վայելես
ես աշխարհքը շեն ու լի.

1919

Ք

ուն թե արթուն՝ որիս շատը
յերազ յեղավ, անցկացավ,
Յերազն ել, նուրբ ու խուսափուկ,
Վրոտզ յեղավ, անցկացավ.
Վրոտզ անցան յերազ, մուրազ,
ու չը հասա Վոչ մեկին,
Կյանքըս թեթև տանուլ տըված
դըրազ յեղավ, անցկացավ:

1919

ԼՈՐ աշխարհքում ունեմ շատ բան.
միտք եմ անում՝ ես, թե եմ.
Մեջ տեղ կանգնած միտք եմ անում,
չեմ իմանում՝ ես, թե եմ.
Աստված ինքն ել, տարակուսած,
չի հասկանում ինչ անի.
Տանի, թողնի, — վճիռ ե բարին,
վճիռ սահմանում, ես, թե եմ.

Կորցըրել եմ, հւեր գըտնեմ,
Տեղըդ իմաց տուր՝ գըտնեմ,
Ման եմ գալի չես մըթնում
Քեզ մոտ գալու գուռ գըտնեմ:

1920

Ի

Նչ իմանաս ըստեղծողի,
գաղտնիքները անմեկին. —
Ընկեր տըվա՛վ, իրար կապեց
ևս աշխարհքում ամենքին.
Բանաստեղծին թողեց մենակ
մեն ու մենակ իրենս պես,
Վոր իրենս պես մըտիկ անի
ամեն մեկին ու կյանքին.

1920

3

երնեկ եսպես՝ անվերջ քեզ հետ —
իմ կյանքի հետ լինեյի.
Հազար յերնեկ՝ դաշտում մենակ՝
յերկընթի հետ լինեյի.
Բայց ով կըտա են վայելքը՝
ինքըս ինձ եւ չըղգայի,
Ու հալվեյի, ծաղալվեյի,
ամենքի հետ լինեյի...

1920

ուսը լուսին քո ժպիտն ե
լիմ յերեսին ճառագում,
Յերբ, ա՛խ, արդեն անբույժ զարկված,
դեպի մահն եմ յես հակվում.
Եսպես են վառ արեգակի
շողերի տակ կենսածոր
Կայծակնահար կաղնին վոտքի
չորանում ե որեցոր:

1920

Խ

այամն ասավ իր սիրուհուն. —
վտարդ ըզգույշ դիր հողին,
Ո՛վ իմանա՜ վոր սիրունի
բիրն ես կոխուա դու հիմի...»
Հեյ, ջան, մենք ել ըզգույշ անցնենք,
ո՛վ իմանա, թե հիմի
են սիրուհու բիրն ենք կոխուա
թե հուր լեզուն Խայամի:

1920

Առատ, անհատ Աստծու նրման՝
միշտ տեղալուց հոգնել եմ յես.
Հողիս ծարավ՝ սըրան-նըրան
մրտիկ տալուց հոգնել եմ յես.
Մինը պիտի դար իմ դեմը՝
ճոխ ու շըռայլ անհաշիւ,
Ամեն ճամփում ըստասելուց
ու փընտրելուց հոգնել եմ յես.

1921

Յ

ես շքնչում եմ միշտ կենդանի
Ասածու շունչը ամենուր.

Յես լըսում եմ նրբա անլուռ
կանչն ու հունչը ամենուր.

Վեհացնում ե ու վերացնում
ամենալուր իմ հողին

Տիեզերքի խոր մեղեդին
ու մըրմունջը ամենուր.

1921

Արյունալի աղետներով,
աղմուկներով ահարկու,
Արեմուքի ըստրուկները
մեքենայի և վոսկու՝
Իրենց հոգու անասլատից
խուսափում են խուռներամ
Դեպ Արեւելքն աստվածային —
հայրենիքը իմ հոգու...

1921

Ա

մեն անդամ քո տըվածից
 յերբ մի բան ես դու տանում,
 Ամեն անդամ՝ յերբ նայում եմ,
 թե ինչքան ե դեռ մընում, —
 Զարմանում եմ, թե՛ ով Շրոպլ,
 ինչքան շատ ես տըվել ինձ,
 Ինչքան շատ եմ դեռ քեզ տալու,
 Վոր միանանք մենք նորից:

1921

աղաը տաըով, հազար դարով
առաջ թե յետ, ի՞նչ կա վոր.
Յես յեղել եմ, կամ, կըլինեմ
հար ու հավետ, ի՞նչ էլա վոր
Հազար եսպես ձևեր փոխեմ,
ձևը խաղ ե անցավոր,
Յես միշտ հոգի, տիեզերքի
մեծ հոգու հետ, ի՞նչ կա վոր.

1921

Ա

սի. շէնց լոկ ես աճյունն ե
ու անունը, վոր ունեմ...»
Յերբ նառաղեց անծայրածիր
քո ժըպիտը հողուս դեմ.
— Ի՞նչ ե աճյունն եղ անկայուն,
ու անունը, վոր ունես,
Դու Աստված ես, դու անհմն ես,
անամունն ես ու անյես...»

1921

Ստեղային յերազների
 աշխարհքներում լուսակաթ,
 Մեծ խոհերի խոյանքների
 հեռուներում անարատ,
 Անհիշելի վերհուշերի
 մըշուշներում նըրբադստ՝
 Յերբեմ, ասես, ըզգում եմ յես,
 թե կը հասնեմ նըրա մաս...

1921

Բ

արձր ե հընոց աշխարհքն Հայոց
ու Մասիսը յերկնավեա.
Իմ խոր հոգին են բարձունքին
խոսք ե բացել նըրա հետ —
Անհատ բանից, ըսկզբանից,
յերբ չըկան ել դեռ չըկար,
Մինչև վախճանն անվախճանի
քընընում ե դարե դար:

1921

Ով անճառ Մին, վոր ամենին
միացնում ես մի կյանքում,
Ամեն կյանքում ու յերակում
անտես, անկեղ բոբրոքում, —
Վողջ ազատ են ու հարազատ
ես աշխարհքում Գեղանով,
Վողջը Դո մեջ՝ անմահ, անվերջ՝
Գեղ են յերգում Դո ձենով:

1921

Իմ կրնունքին յերկինքը՝ ժամ,
տրեք՝ ջահ սըրբազան,
Ծխածանը՝ նալուտ յեղավ,
ամենքի սերն՝ ավազան.
Սարը յեղավ կընքահայրըս,
ցողը՝ մյուռոն կենսավետ,
Ու կընթողըս նա ինքն յեղավ,
վոր սահմանեց ինձ պոետ:

1921

4

յանքըս արի հըրապարակ,
վոտքի կոխան ամենքի.
Խափան, խոսկան ու անպըտուղ,
անցավ առանց արդյունքի:
Ի՜նչքան ծաղիկ պիտի բուսներ,
վոր չըբուսավ ես հողին...
Ի՜նչ պատասխան չես պիտի տամ
հող ու ծաղիկ տըվողին...:

1921

□

Ե՛յ ճամփաներ, ճամփաներ.
Անդարձ ու հին ճամփաներ,
Ուր եր անցան ձեզանով,
Ուր զբնացին, ճամփաներ:

1922

Ա

դժուրները հընչում են
ու անց կենում,
Ծարափները տենչում են
ու անց կենում,
Ու յերջանիկ ակունքներին
յերազուհ
Պոետները կանչում են
ու անց կենում,

1922

S

իեզերքում աստվածային
մի ճամբորդ է իմ հոգին.

Յերկրից անցվոր, յերկրի փառքին
անհաղորդ է իմ հոգին.

Հեռացել է ու վերացել

մինչ աստղերի հեռավոր,

Վար մնացած մարդու համար

արդեն խորթ է իմ հոգին:

1922

Ա
ղբյուրները հընչում են
ու անց կենում,
Ծառափները տենչում են
ու անց կենում,
Ու յերջանիկ ակունքներին
յերազուհ
Պոետները կանչում են
ու անց կենում:

1922

S

իեզերքում աստվածային
մի ճամբորդ ե իմ հոգին.
Յերկրից անցվոր, յերկրի փառքին
անհաղորդ ե իմ հոգին.
Հեռացել ե ու վերացել
մինչ աստղերի հեռավոր,
Վար մնացած մարդու համար
արդեն խորթ ե իմ հոգին:

1922

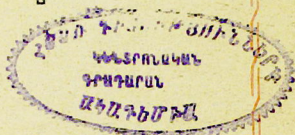

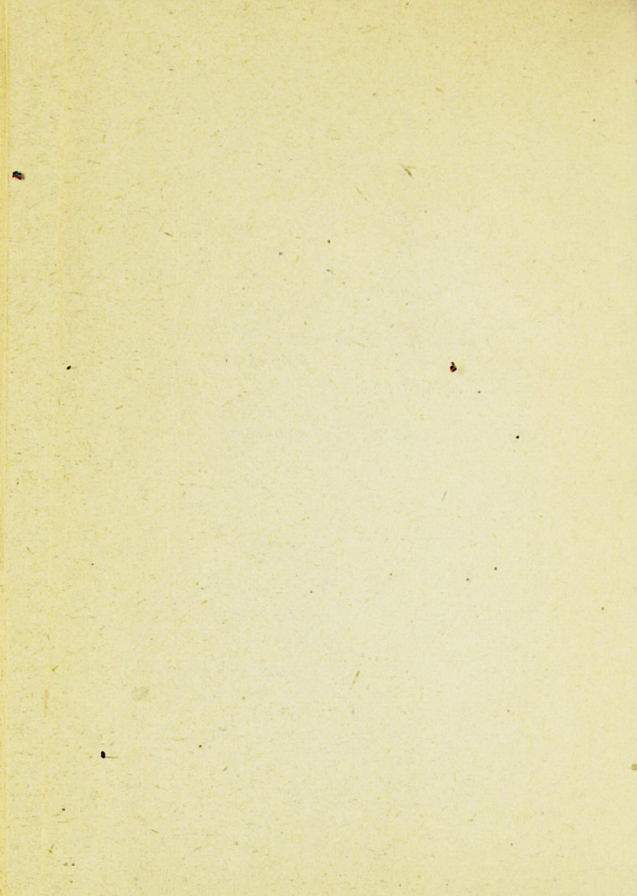
Ե նրան շատ են ցավերն, ավերն
իմ սըրտում,
Ենքան տըրտում կորած լավերն
իմ սըրտում...
Չեմ ել հիշում չար ու խավար
ես ժամին՝
Յեզր են փայլել ուրախ որերն
իմ սըրտում:

1922

- Ես ե, վոր կա... ձիշտ ես ասում.
 Թասըզ բեր:
 Ես ել կանցնի հանց լերագում,
 Թասըզ բեր:
 Կյանքն հոսում ե տիեզերքում
 զընդալեն,
 Մեկն ապրում ե, մյուսն ըսպանվում.
 Թասըզ բեր:

1922

504.

ՀԱՆՁ ՊԵՏՇՐԱՅ

ՄԱՍՈՒԼԻ ՏԱԿ ԵՆ ՅԵՎ,
ՇՈՒՏՈՎ, ԼՈՒԾՍ ԿՏԵՄՆԵՆ

ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ԹՈՒՄԱՆՅԱՆ

Գ Ր Ք Ր Ր — ՀՐԵՂ ՀՐԹ-
ՄԱՐԱԿԱԹԵՐՆ

ՄԱՆԿԱԿԵ—ԽԵՐԻԱՅՈՎ

ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ԹՈՒՄԱՆՅԱՆ

Շ Ո Ւ Ն Ն Ո Ւ Կ Մ Մ Ո Ւ Ն

ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ԹՈՒՄԱՆՅԱՆ

Գ Մ Ր Ր Բ Ի Ճ Ո Ւ Հ Ե-
Ր Մ Մ Մ Ս Կ Ն Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն Ր

ԳԱՍ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

FL0406125

ԼԵԼ
1684

ԳԻՆԸ 1 Ռ.
ԿՈՁՄԸ 1 Ռ.

Օր. Դուման
ЧЕТВЕРОСТИШНЯ
АРМЕНИЗ